

Hot mot demokratin

- *En komparativ studie om demokratiska nedgångar*

Abstract

Democracies around the world is once again on decline. In this thesis I examine why some democracies face a recession, while other democracies do not. I chose four countries, that I have examined in pairs. Hungary in comparison to Czech Republic and Venezuela compared to Chile, where Hungary and Venezuela are the two countries that have faced a democratic recession. I chose three factors from the Modernization theory and three further factors that I believe have had an impact on democratic recession. My aim was to examine if the factors could explain, in a generalized way, why these countries face democratic recessions. The method used is the method of difference.

My result of the Modernization theory was that the factors could not explain the difference in democracy between the countries. I then examined an alternative explanation, the personalist theory. This theory explained in a good manner the difference in democracy. In Venezuela, the two leaders Chávez and Maduro, have had a great impact on the democratic recession. The democratic recession in Hungary can be explained in the same way, the impact of a personalist leader named Orbán. The democratic recession occurred when these leaders were in power and not before.

Nyckelord: Demokrati, Ungern, Venezuela, moderniseringsteori, personalistteori
*Antal ord:*9978

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Introduktion.....	1
1.2	Syfte och frågeställning.....	1
1.3	Avgränsningar	2
1.4	Operationalisering	2
1.4.1	Demokrati och demokratisk nedgång.....	2
1.4.2	Illiberal demokrati	3
2	Metod	4
2.1	Tillvägagångssätt.....	4
2.2	Forskningsdesign.....	5
2.3	Freedom house	5
3	Teori	6
3.1	Moderniseringsteori	6
3.2	Personalistteori	7
4	Val av länder	8
4.1	Chile och Venezuela.....	8
4.2	Ungern och Tjeckien	9
5	Demokratisk nedgång	10
5.1	Demokratisk nedgång i Ungern.....	10
5.2	Demokratisk nedgång i Venezuela.....	11
6	Undersökning	12
6.1	Urbanisering	12
6.1.1	Chile och Venezuela.....	12
6.1.2	Ungern och Tjeckien	12
6.1.3	Delslutsats urbanisering	12
6.2	Utbildning.....	13
6.2.1	Chile och Venezuela.....	13
6.2.2	Ungern och Tjeckien	13

6.2.3	Delslutsats utbildning.....	13
6.3	Inkomstskillnader.....	14
6.3.1	Chile och Venezuela.....	14
6.3.2	Ungern och Tjeckien.....	14
6.3.3	Delslutsats inkomstskillnader.....	15
6.4	Välstånd.....	15
6.4.1	Chile och Venezuela.....	15
6.4.2	Ungern och Tjeckien.....	16
6.4.3	Delslutsats välstånd.....	16
6.5	BNP.....	16
6.5.1	Chile och Venezuela.....	16
6.5.2	Ungern och Tjeckien.....	17
6.5.3	Delslutsats BNP.....	17
6.6	Korruption.....	18
6.6.1	Chile och Venezuela.....	18
6.6.2	Ungern och Tjeckien.....	19
6.6.3	Delslutsats korruption.....	19
6.7	Personalist.....	19
6.7.1	Ungern.....	20
6.7.1.1	Ungern och Tjeckien.....	21
6.7.2	Venezuela.....	23
6.7.2.1	Chile och Venezuela.....	24
6.7.3	Pressfrihet.....	24
7	Diskussion och analys.....	25
7.1	Moderniseringsteori: analys.....	25
7.2	Personalistteori: analys.....	25
8	Slutsats.....	27
9	Referenser.....	28

1 Inledning

1.1 Introduktion

År 1974 var nära tre fjärdedelar av världens alla länder diktaturer. Hälften av de länderna som var diktaturer 1974 är idag demokratier. Ur demokratisynvinkel har det dock sedan några år tillbaka visat sig en oroande trend. Många demokratiskt valda regeringar stapplar, de stannar antingen upp i sin demokratiutveckling eller så sker en demokratisk nedgång (Diamond, 2009). 2017 har, ur en demokratisynvinkel, varit ett förödande år. Av världens alla människor är det bara 39 procent som lever i länder som av Freedom house betecknas som fria. 37 procent av världens befolkning lever under förtryck i ofria länder och 24 procent lever i länder som betecknas som delvis fria. Under 2017 har 71 länder genomgått demokratiska nedgångar i form av att politiska och civila rättigheter sjunkit, medan enbart 35 länder har sett en uppgång (Freedom house, 2018a). Demokrati och demokratiska värden måste fortsätta att debatteras och undersökas. I ett historiskt perspektiv är demokrati ett relativt nytt styrelseskick och redan för två generationer sedan, när min farmor föddes, hade inte kvinnor rösträtt. Demokrati får därför aldrig tas för givet.

1.2 Syfte och frågeställning

Mot bakgrund av att 2017 har varit ett förödande år utifrån demokratisynvinkel är syftet med denna uppsats att försöka finna en förklaring till hur det kommer sig att vissa länder genomgår en demokratisk nedgång, medan andra likartade länder fortsätter att utvecklas demokratiskt. Det finns brister i den nuvarande litteraturen, som mestadels utgår från att ledarnas betydelse personalistiskt endast står att finna i auktoritära länder, medan min uppsats inte från början utesluter att ledare av detta slag kan finnas också i demokratiska- och semidemokratiska länder. Syftet är att försöka hitta vilken faktor eller vilka faktorer som erbjuder de mest betydelsefulla förklaringarna till demokratisk nedgång. Syftet är även att hitta en generaliserbar förklaring, alltså en möjlig förklaring till den demokratiska nedgången i både Venezuela och Ungern simultant. Om jag lyckas med att förklara vad jag anser har störst betydelse för att en demokratisk nedgång sker så har jag bidragit till att utveckla förståelsen för vad som driver demokratiska nedgångar.

Min frågeställning lyder som följande:

Varför har det skett en demokratisk nedgång i Ungern och Venezuela, men inte i Tjeckien och Chile?

1.3 Avgränsningar

Begreppet demokrati och undersökningar kring demokrati är ett alldeles för brett ämne och på grund av det måste jag begränsa mig för att vara tydlig med vilken utgångspunkt jag tar. Den första avgränsningen är att jag valt att enbart undersöka demokratiska nedgångar. Teorell och Svensson menar att ambitionsnivån till att förklara begrepp som demokrati och demokratisering utan förtydligande och avgränsning kan leda till ödesdigra konsekvenser (Teorell & Svensson, 2007, s. 22). För att undvika detta kommer jag att utgå från två definitioner av demokrati och demokratisk nedgång för att konkretisera begreppen. För att ytterligare avgränsa undersökningen har jag valt att granska fyra länders demokratisering och jämföra de i två olika par. De två länder jag har valt som har genomgått en demokratisk nedgång är Ungern och Venezuela. I Ungerns fall jämför jag med Tjeckien och i Venezuelas fall med Chile. Detta urval av länder gjorde jag för att fånga upp aspekten kring likartade länders olika demokratiska utfall.

Jag har även valt att begränsa undersökningen till ett antal faktorer som jag tror är relevanta för studien och för demokratisering, med en initial utgångspunkt från ett antal av moderniseringsteorins faktorer. Jag kommer även beakta andra faktorer som jag tror kan ha en betydelse för demokratiska nedgångar och även inkludera ett personalistiskt perspektiv för att se den eventuella betydelsen av vilket slags personer som styr i länderna med demokratisk nedgång.

1.4 Operationalisering

1.4.1 Demokrati och demokratisk nedgång

Definitionen av demokrati inkluderar innehav av periodiska, fria, rättvisa och effektiva val till statens lagstiftande och/eller verkställande aktörer, tillsammans med en bunt andra ständigt upprätthållna politiska rättigheter, framförallt föreningsrätt och rätt till opinionsbildning. Denna definition är grundläggande inom komparativ politik. Autokrati eller auktoritärism betyder då frånvaron av dessa grundläggande egenskaper. Teorell menar vidare att långsiktig ekonomisk

tillväxt hjälper till att upprätthålla demokratin, raka motsatsen är dock kortsiktig ekonomisk tillväxt. Detsamma gäller för autokratier, ekonomiska uppgångar upprätthåller autokratien, medan ekonomiska nedgångar fungerar som en trigger för demokrati (Teorell, 2010, s. 6).

Enligt Larry Diamond är demokrati en kontinuerlig variabel. De viktigaste demokratikomponenterna är att det finns flera partier och kandidater som kan kampanja och utmana om makten och att oppositionen har tillgång till massmedia och kampanjfinans. Rösträtt samt rättvisa och neutralitet i valförvaltningen liksom i vilken utsträckning vinnarna får en meningsfull förmåga att styra kan variera enligt denna definition. Likaså kan andra dimensioner av kvalitén av demokrati variera, som civila rättigheter, rättsstatsprincipen, kontroll av korruption, det civila samhällets kraft och så vidare. Det kan med denna definition vara svårt för den som ska koda svaren att klassificera de regimer som är i gråzonen, där det är tillåtet för partier att verka, men med bristfällighet. Det finns enligt Diamond inga demokratiska system som är helt rättvisa och öppna. Vissa demokratier, som har val, uppfyller inte kravet på demokrati, medan andra har allvarliga brister, vilka ändå inte gör att man kan förneka deras demokratiska karaktär. Vid klassificering av demokratier är det därför viktigt att dra tydliga gränser, vilket kan leda till svåra beslut (Diamond, 2015, s. 143).

1.4.2 Illiberal demokrati

I en illiberal demokrati är fria val tillåtna, befolkningen utesluts dock från reell makt eftersom det finns brister i de medborgerliga rättigheterna. Tv och radio är ofta kontrollerade av staten eller starkt knutna till regeringen. Om illiberala regeringar håller fria val kan de tro eller förespegla att de har mandat att handla på det sätt som de önskar. Brist på rättigheter, såsom yttrandefrihet, är ett annat kännetecken (Zakaria, 1997).

2 Metod

I detta kapitel kommer det att presenteras val av metod och vilken forskningsdesign uppsatsen kommer att ha. Vidare kommer kapitlet att belysa Freedom houses demokratiindex, då detta index kommer att användas kontinuerligt i undersökningen.

Metoden som jag har valt att använda mig av är att testa om de faktorer som enligt litteraturen ska förklara demokrati och demokratiutveckling verkligen gör det i de länder som jag har valt att studera. Särskilt fokus ligger på om det härvidlag finns några skillnader länderna emellan som kan förklara den demokratiska nedgången i två fall.

2.1 Tillvägagångssätt

I denna uppsats kommer jag att först och främst använda mig utav delar av moderniseringsteorin för att undersöka vilka skillnader det finns mellan länderna när det gäller demokrati och demokratisk nedgång. Jag har gjort ett urval av faktorer från moderniseringsteorin men även inkluderat ett antal ytterligare faktorer som jag tror har en förklarande påverkan på demokratiska nedgångar. De faktorerna som jag har valt från moderniseringsteorin är urbanisering och utbildning, som Lipset anser har betydelse för demokratisering (Teorell, 2010, s. 17). Jag har även valt faktorn inkomstskillnader, där Muller och Burkhart argumenterar för att sådan har betydelse på demokratisering (Teorell, 2010, s. 17). De faktorer som jag har valt att inkludera, utöver dem från moderniseringsteorin, är välstånd, BNP och korruption. Lipset talar inom moderniseringsteorin om BNP per capita, men jag har valt att i denna undersökning utvidga det till att inkludera också BNP som sådan för att fånga upp mer i faktorn. Jag valde dessa ytterligare faktorer för att min hypotes var att dessa kan ha en viss förklaringsgrad beträffande varför demokratiska nedgångar sker.

Om dessa faktorer, inom min utvidgade tillämpning av moderniseringsteorin, inte kan förklara skillnaderna mellan länderna kommer jag att se om det går att finna alternativa förklaringar till den demokratiska nedgången utifrån ett personalistiskt perspektiv.

2.2 Forskningsdesign

Forskningsdesign kommer att utgå från att jag väljer länder utifrån en mest lika-design. Jag har valt ut fyra länder, där två av länderna parvis är mest lika. Ungern och Tjeckien är det ena fallet av mest lika. Venezuela och Chile är det andra fallet av mest lika. Ungern och Venezuela är de länderna som har genomgått en demokratisk nedgång, medan Tjeckien och Chile är de länderna som fortsatt är liberala demokratier.

2.3 Freedom house

För att visa på att det har skett en demokratisk nedgång i två av länderna och inte i de andra två har jag valt att använda mig av Freedom houses demokratiindex. Freedom house hjälper mig med att på ett trovärdigt sätt konstatera att det faktiskt har skett en demokratisk nedgång.

Demokratiindex är i samtiden en populär metod för att mäta graden av demokrati i ett land vid en viss tidpunkt. Värdena från Freedom house varierar beroende på vilka områden som mäts, när det gäller pressfrihet finns det endast tre kategorier, (1) Icke fri, (2) Delvis fri och (3) Fri. ”Frihetsbetyg”, ”politiska rättigheter” och ”civila rättigheter” är andra värden som Freedom house använder sig av. Dessa värden mäts på en sjugradig skala, där 1=Mest fri och 7=Minst fri. Det Freedom house gör är att de sammanställer värden till en sammanlagd poäng, som går från 0=Minst fri till 100=Mest fri. Insamlingen som ligger till grund för deras värden rymmer empiriskt material från ett stort antal trovärdiga källor, vilket Freedom house sedan sammanställer. Med denna mätmetod går det inte att på ett perfekt sätt uppfylla kriterierna på en intervallskalenivå, då det vi försöker mäta är en egenskap på intervallskalenivå. Det denna mätmetod däremot kan göra är att approximera intervallskaleegenskaperna hos den underliggande demokratinivån. Om experterna överför sin information om ett land med en indelning på tre kategorier är det sämre än om de överför sin information med en indelning på fler skalvärden, 7 eller fler (Teorell & Svensson, 2007. s.110).

3 Teori

3.1 Moderniseringsteori

Det är enligt Lipset mer sannolikt att länder som har genomgått en mer extensiv social modernisering kommer att vara demokratiska. Lipset har skrivit en av vår tids viktigaste bidrag vad gäller komparativ politik: *Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy* (1959). Demokrati ses i denna text som toppen av ett isberg, där större processer i samhället bygger demokratin. Dessa processer består av att länder genomgår en rad processer som industrialisering, urbanisering, ökad utbildning, högre nationalinkomst och en ökning av kommunikationsteknik, vilka tillsammans bygger demokratin. Eftersom denna text har fått ett så stort genomslag är den också en av de mest kontroversiella texterna inom komparativ politik, och det har därför tillkommit en rad faktorer som andra forskare menar påverkar demokratisering. Dessa faktorer är exempelvis statlig inblandning i ekonomin (Brunk et al. 1987; Burkhart 2000), inkomstskillnader (Muller 1988; Burkhart 1997), ekonomiska kriser (Gasiorowski 1995; Bernard et al. 2001; 2003), tillgång till naturresurser (Ross 2001; Dunning 2008), befolkningsstorlek (Dahl & Tuft 1974), religiös sammansättning (Lipset 1994), kolonialt arv (Bernard et al. 2004), socialt kapital (Paxton 2002), politisk kultur (Inglehart 1997; Inglehart & Welzel 2005), globalisering (Li & Reuveny 2003; 2009; Rudra 2005) och regionala organisationer (Pevehouse 2005). Dessa teorier inkluderar inte de mänskliga aktörerna, utan är istället demokratin förklarad enbart utifrån sociala och ekonomiska strukturer (Teorell, 2010, s. 18). Lipset, med många andra teoretiker, menar att regimförändring bara kan ske genom att individen och kollektivet är delaktiga. De mänskliga aktörerna är inom teorin ”black boxed”. Därför kommer de främsta dragen av moderniseringsteorin att bestå i a) att de strukturella faktorerna ges primat kausalt, och b) att frågor om hur, varför och vilka sociala aktörer som spelar roll lämnas ospecificerade (Teorell, 2010, s. 18). Inom moderniseringsteorin förs det också diskussioner kring hur regering- och valsystem påverkar den demokratiska stabiliteten (Gasiorowski och Power 1998; 1998; Bernard et al. 2001; Cheibub 2007; Norris 2008) (Teorell, 2010, s. 18).

Det positiva med moderniseringsteorin är att teorierna är generaliserbara och att de går att undersöka med hjälp av statistik och empiriska metoder (Teorell, 2010, s. 19).

Teorell själv menar dock att det som spelar störst roll inom modernisering är medierna. Medierna fungerar som ett skydd för demokratin och desto större spridning av radio, tv och tidningar det är, desto svårare kommer det att vara att genomföra exempelvis militärkupper. Det ska dock sägas att detta endast gäller om en viss grad av pressfrihet är uppnådd (Teorell, 2010, s. 5–6).

Jag är medveten om att alla de faktorer som inkluderas i moderniseringsteorin inte ingår i denna uppsats. Anledningen till detta är att jag finner flera av dem icke relevanta i förekommande fall. Jag är även medveten om att moderniseringsteorin inte i sig förklarar demokratisk nedgång, utan att den förklarar vad som är viktigt i en demokratiprocess. Jag anser dock att det går att pröva moderniseringsteorins användbarhet i min studie eftersom teorin anses förklara just vad som är viktigt i en demokratiprocess och därför borde kunna vara behjälplig även när det gäller demokratiska nedgångar.

3.2 Personalistteori

Det finns flera typer av autokratier, personalistiskt styre är bara en aspekt. Andra typer av auktoritära system är enpartiregeringar, med ett starkt parti som styr över ledaren, militärautokrati, där militären till viss del styr över ledaren. Personalistiska regimer kännetecknas istället av att makten koncentreras till en person, alternativt till en liten grupp personer, som inte står under direkt ansvar till militären eller något parti. De personalistiska ledarna har få begränsningar vad gäller beslutsfattande och hålls sällan ansvariga för saker som går snett. De utser vänner och släktingar, som har starka skäl att vara lojala med ledaren, till viktiga positioner i samhället. De personalistiska ledarna missbrukar sin makt och gör inskränkningar i demokratiska system och ordningar så som vi känner dem, som i rättsstatsprincipen, politisk konkurrens, tillgång till öppen information med mera (Taussig, 2017).

En forskningsrapport som är framtagen av Hemant Kakkar och Niro Sivanathan vid London Business School hävdar att människor föredrar dominant ledare när den socioekonomiska miljön är osäker, när framtiden är osäker och människor känner att de själva inte kan påverka utgången. Man bör med andra ord kalkylera med en känsla som ligger djupt i människans natur, att när vi känner att vi förlorar kontrollen så vänder vi ansiktet mot en ledare som uppfattas ha kontroll, en alfaledare. I sådana situationer kan en sådan alfaledare allmänt uppfattas som aktionsinriktad. Man kan alltså hävda att om man röstar på en alfaledare under osäkra tider är det ett sätt att återta personlig kontroll. Annan forskning visar också på att detta stämmer, att bristen på personlig kontroll gör att vi söker oss till andra styrformer, till gudar och hierarkier (Kakkar & Sivanathan, 2017).

4 Val av länder

4.1 Chile och Venezuela

Både Chile och Venezuela blev under 1400- och 1500-talen koloniserade av Spanien. Venezuela förblev en spansk koloni fram till 1811. Tillsammans med Colombia och Ecuador kom Venezuela att ingå i Storcolombia 1819. År 1830 blev Venezuela en egen stat efter självständighetskrig. Chile var en spansk koloni fram till år 1818, vilket även blev startpunkten på en stolt demokratisk tradition. Under 1800-talet och 1900-talets första hälft var Venezuela en diktatur. 1958 drog sig militären ut ur inrikespolitiken efter krav på demokrati. Landet styrdes mellan 1959 till 1998 av socialdemokrater på ena sidan och kristdemokrater på andra sidan, vilka turades om vid styret. Salvador Allende valdes som Chiles president 1970 och satt på sin position fram till 1973, då han störtades av militären med Augusto Pinochet i spetsen. En regering valdes demokratiskt 1990 och diktaturen var då officiellt avslutad. Sedan dess har landet präglats av demokrati och ekonomisk tillväxt. Båda länderna är katolska och har spanska som gemensamt språk. De har en minoritet bestående av ursprungsbefolkning. Båda länderna är rika på naturtillgångar, där Venezuelas olja uppgår till 25 procent av landets BNP och 90 procent av exportinkomsterna. Chile är däremot rikt på andra sorters naturtillgångar, såsom koppar, timmer, järnmalm, guld, silver och tenn. Båda länderna är republiker där en president väljs. Politiken i Chile domineras av två stora partiallianser, en till höger och en till vänster. Fram till Hugo Chávez maktövertagande var det alltså likadant i Venezuela.

(Nationalencyklopedin, uppslagsorden: Chile och Venezuela).

Anledningen till att jag har valt Chile och Venezuela är främst för att båda länderna ligger i Sydamerika, de talar ett gemensamt språk, de har delvis en historia som påminner om varandras och de är båda rika på naturtillgångar. Sammantaget tycker jag att detta uppfyller kriteriet för mest-lika design. Jag är dock medveten om att det kan riktas kritik mot mina val av länder, då inget land egentligen är det andra likt. Mitt intresse härstammade dock från Venezuela och utifrån Venezuela fick jag leta efter ett jämförelseland som jag ansåg passade bäst, efter många om och men blev det till slut Chile.

4.2 Ungern och Tjeckien

Länderna har en historia som på 1900-talet är lik varandras. Båda ländernas historia är starkt präglade av 1900-talets två världskrig. Dubbelmonarkin Österrike-Ungern bildades 1697 och bestod till första världskrigets slut. Segermakterna valde då att upplösa det habsburgska imperiet, och i och med Trianonfördraget 1920 hamnade nästan 72 procent av det historiska Ungern som delar av andra länder, som Tjeckoslovakien, Rumänien, Jugoslavien och Österrike. Tjeckoslovakien, där Böhmen, Mähren och Slovakien ingick, bildades av rester av Österrike-Ungern. Både Ungern och Tjeckoslovakien präglades också av andra världskriget, där Tjeckoslovakien blev erövat av Tyskland och där Ungern fungerade som en tysk lydstat. Efter krigsslutet införlivades båda länderna i östblocket i det Europa som var delat i två hälfter. Kommunisterna fick makten i Ungern redan 1945 och var ett slags lydstat till Sovjetunionen ända fram till Berlinmurens fall 1989. Tjeckoslovakien blev kommunistiskt 1948 och förblev så fram till murens fall 1989. I båda länderna förstatligades företagen och säkerhetspolisen arresterade massvis av människor. Det fanns ett utbrett missnöje mot Sovjetunionen i båda länderna, vilket visade sig genom Ungernrevolten 1956, där Ungern till slut invaderades av länderna i Warszawapakten, och i Tjeckoslovakien genom Pragvåren 1968, likaledes krossad av Warszawapaktsstyrkor, och Sammetsrevolutionen 1989. Gruppen Charta 77 bildades i Tjeckoslovakien 1977 och förespråkade liberala och demokratiska reformer. Det var Ungern som hade de bästa kulturella förbindelserna med väst samt det som mest liknade fri marknadsekonomi i östblocket, och det var över den ungerska gränsen som DDR-medborgare kunde ta sig över till väst när allting kom i gungning. De första fria valen hölls i Ungern 1990. Tjeckoslovakien delas fredligt 1992 i Tjeckien och Slovakien efter ett gemensamt beslut. Både Ungern och Tjeckien anslöt sig till Nato 1999 och blev medlemmar i Europeiska Unionen 2004. Länderna har liknande befolkningsantal, där Ungerns befolkning 2016 uppgick till 9 830 485, medan Tjeckiens befolkning 2015 uppgick till 10 551 219. Båda länderna är parlamentariska demokratier med regelbundna val. (Nationalencyklopedin, uppslagsorden: Tjeckoslovakien, Tjeckien och Ungern).

Anledningen till att jag har valt att jämföra dessa två länder är för att de är belägna i Centraleuropa, de har delvis en gemensam historia där båda länderna har haft mäktiga stormakter i både väst och öst som har invaderat dem, de är båda präglade av världskriget och av östblocket, de har ungefär lika stor befolkning och de valde att gå med i både EU och Nato samtidigt. Sammantaget tycker jag att dessa två länder gör sig bra vad gäller jämförelser.

5 Demokratisk nedgång

5.1 Demokratisk nedgång i Ungern

År 2011 skrev Paul Krugman en artikel i The New York Times som heter Depression and Democracy. Han påstår i artikeln att demokratiska värden är under belägring och att det europeiska land som han är mest orolig för är Ungern. Det finns två partier att vara oroliga för vad gäller Ungern, det första är Jobbik, som är antisemitiska och antiromska. Jobbik har även en egen paramilitär armé. Det är dock inte Jobbik som väcker mest huvudbry, utan det styrande partiet Fidesz, med Viktor Orbán i spetsen. 2010 vann Fidesz valet i Ungern och fick parlamentarisk majoritet. Redan samma år lades ett lagförslag om förändringar i valkretsindelningen, vilket i praktiken skulle göra det omöjligt för andra partier att styra (Krugman, 2011). Paul Krugmans kollega Kim Lane Scheppele utvecklade ytterligare vad som händer i Ungern i en artikel skriven i Krugmans blogg i The New York Times. Ungerns demokratiska grundstenar fungerar annorlunda från exempelvis hos oss i Sverige. När Fidesz vann valet 2010 fick de 53 procent av rösterna. Detta innebar att de fick 68 procent av platserna i parlamentet. Med 68 procent av platserna i parlamentet kunde man ändra konstitutionen, vilket man utnyttjade. Regeringen i Ungern utökade antal domare i författningsdomstolen och fyllde platserna med personer lojala med regimen. De sänkte dessutom domarnas pensionsålder från 70 till 62 för att vakanser skulle uppstå som kunde fyllas med ännu fler lojalister. Ny medielagstiftning har införts i landet, vilket har gjort det möjligt för statsministern att utse en person som är lojal med partiet till granskare av offentliga och privata medier med befogenhet att ge medierna stora böter om de inte upprätthåller den politiska ”balansen”. Läget har i Ungern på det sättet blivit att även om det, mot förmodan, skulle vara ett annat parti som vann ett val så skulle rättsapparaten och medierna vara så institutionaliserade av Fidesz att partiet fortfarande hade styrt dessa. Scheppele går så långt som att hävda att Ungern inte längre är en konstitutionell demokrati, utan som Krugman sa, på väg mot auktorism, trots att Fidesz vann valet på demokratisk väg och har infört dessa konstitutionella ändringar på demokratisk väg (Scheppele 2011). Motsvarande inskränkningar i demokratin har inte förekommit i Tjeckien. 2017 rankade Freedom house Ungern press som delvis fri, på en skala där 0=mest fri och 100=minst fri när Ungerns siffran 44 (Freedom house, 2017a). Med samma mått rankar Freedom house Tjeckiens press som fri, på skalan uppgår Tjeckiens siffran till 21 (Freedom house, 2017b).

5.2 Demokratisk nedgång i Venezuela

Enligt Röda korset lämnar nu i snitt 37 000 människor om dagen Venezuela för att ta sig till Colombia. Sedan mitten på 2017 har sammanlagt en miljon venezuelaner tagit sig till Colombia via officiella migrationsplatser, hur många som har tagit sig till grannlandet via inofficiella vägar är i dagsläget oklart (AFP, 2018).

Det finns ont om oberoende nyhetskällor i Venezuela och inskränkningarna mot tryck- och yttrandefriheten har ökat. Den tidigare presidenten Hugo Chávez lät stänga radio- och tv-stationer som var regeringskritiska. 70 procent av de nationella kanalerna skulle nu enligt lag produceras i landet, och kanalerna tvingades på anmodan att avbryta sina sändningar för att visa tal av presidenten. Många tv-stationer tvingades under Chávez år vid makten att lägga ner, mest uppmärksamhet väckte stängningen av Venezuelas äldsta privata tv-station (Sveriges ambassad, 2010). När Chávez dog 2013 hade man kunnat tro att Latinamerikas vänstervåg skulle ta slut. Så blev det inte och Maduro övertog makten, efter att tidigare ha blivit handplockad av Chávez. Dödliga attacker genomförs nu mot demokratirörelsen och ledare fängslas efter anklagelser om förräderi och presidentmordkomplotter. Nationalförsamlingens kameror täcktes över och personer knutna till den oppositionella rörelsen misshandlades sedan socialisterna hade förlorade valet till nationalförsamlingen efter 16 år. Maduro förkunnade då att en ny konstitution skulle införas. Med den nya konstitutionen övertrumfar konstitutionsförsamlingens beslut nationalförsamlingens (Ängeby, 2018, s. 12-13). Den femte maj 2018 kom beskedet att Venezuelas största privata bank Banesco ska kontrolleras av regeringen i 90 dagar (TT, 2018). Venezuelas press är enligt Freedom house inte fri (Freedom house, 2018b), medan Chiles press bedöms som fri (Freedom house, 2017c). Venezuelas frihetsstatus över huvud taget räknas år 2018 som icke fri (Freedom house, 2018b), medan den år 1999 bedömdes som delvis fri (Freedom house, 1999). Från 1999 till Chávez död 2013 räknades Venezuela som delvis fritt. Siffrorna för frihetsbetyg, civila rättigheter och politiska rättigheter har alla ökat mellan 1999 till 2013, och det är då sämre att ha höga siffror än låga. (Freedom house, 1999) (Freedom house, 2013a). Så den dåliga förändring som inleddes under Chávez har eskalerat under dennes lärjunge Maduro.

6 Undersökning

I detta kapitel presenteras de urval av faktorer som undersöks för att förklara skillnader som kan leda till demokratiska nedgångar. Kapitlet kommer vidare kontinuerligt att presentera delslutsatser av respektive faktorerers betydelse för ländernas demokratiska nivå samt koppla detta till teorierna.

6.1 Urbanisering

En av de faktorer som av Lipset anses vara viktig är urbanisering. Urbanisering är när en allt större del av ett lands befolkning bor i städer. Oftast beror urbanisering på en kombination av befolkningstillväxt och inflyttning (Nationalencyklopedin, urbanisering). Det ska dock sägas att olika länder använder olika definitioner om vad som är en stad och resultaten kan därför skilja sig åt. Andel av befolkningen som är bosatta i städer kallas urbaniseringsgrad.

6.1.1 Chile och Venezuela

I Chile uppgår urbaniseringsgraden till 89.5 procent, vilket innebär att 89.5 procent av befolkningen i landet bor i städer. I Venezuela uppgår urbaniseringsgraden till 89 procent av befolkningen (Steen, 2012).

6.1.2 Ungern och Tjeckien

I jämförelsen Ungern och Tjeckien uppgår urbaniseringsgraden i Ungern till 71.2 procent av befolkningen, medan den i Tjeckien uppgår till 73 procent av befolkningen (Steen, 2012).

6.1.3 Delsslutsats urbanisering

Urbanisering är en viktig del av en demokratiprocess. I länder med kontroversiella ledare tenderar det att vara folket på landsbygden som röstar på dessa ledare, medan befolkningen i de större städerna i större utsträckning röstar på mer liberala partier. Skillnaderna mellan Venezuela och Chile beträffande urbanisering är så pass små att denna faktor inte kan förklara varför det har skett en demokratisk nedgång i Venezuela men inte i Chile. Inte heller i fallet med Ungern och

Tjeckien finns det någon signifikant skillnad. Den enda skillnaden som går att notera vad gäller urbanisering är att det är en högre del av befolkningen i de sydamerikanska länderna som bor i städer än vad det är för de europeiska länderna.

6.2 Utbildning

Utbildning är en faktor som ingår i Lipsets moderniseringsteori.

6.2.1 Chile och Venezuela

I Chile är den obligatoriska skolgången åtta år och grundskolan startar vid sex års ålder. Det är obligatorisk i Chile att gå fyra år på gymnasiet. Av barn i sexårsåldern är det 92 procent som börjar i grundskolan. Läs- och skrivkunnigheten i landet är 98.6 procent (Lindahl, 2016a).

I Venezuela råder det också skolplikt, denna är tio år, varav ett år i förskolan. Vid sex års ålder börjar barnen i ordinarie skola och skolplikten gäller till dess att barnet är 15 år. All utbildning, från förskola till universitet, är gratis för medborgare. 1995 lades 5 procent av landets BNP på utbildning och numera är utgifterna uppe i 20 procent av BNP (Spainexchange, n.d). Av hela befolkningen är det 95.5 procent som kan läsa och skriva, vilket är bland de högsta siffrorna i regionen (Lindahl, 2016b).

6.2.2 Ungern och Tjeckien

Andelen barn som börjar grundskolan i Ungern är 90.8 procent och skolplikt råder för alla barn mellan 6 och 16 år. Undervisningen är avgiftsfri. Läs- och skrivkunnigheten är 99.4 procent. De flesta barn går i en tvåårig förskola och 90 procent av ungdomarna väljer att läsa vidare på gymnasium eller yrkesskola (Johannesson, 2017).

I Tjeckien råder skolplikt för barn mellan 6 och 15 år. De flesta eleverna fortsätter sina studier vid gymnasiet. Det finns både privata och statliga skolor (Höglund, 2016).

6.2.3 Delslutsats utbildning

För de sydamerikanska länderna gäller att den grundläggande skolplikten är längre i det land som har sett en demokratisk nedgång än i det landet som inte har gjort det. Andelen barn som börjar i grundskolan är i stort sätt procentuellt lika hög. Läs- och skrivkunnigheten i länderna varierar mer än andelen som börjar grundskolan. Angående läs- och skrivkunnighet skiljer det 3.1 procent mellan

länderna, vilket ändå tyder på att det finns en viss skillnad. Att denna skillnad skulle vara av avgörande betydelse för landets demokratiska nedgång ser jag som osannolikt.

För de europeiska länderna gäller att skolplikt råder i båda fallen och att längden på utbildningen är i stort sätt lika. För Tjeckien saknas statistik över läs- och skrivkunnighet. Ett antagande är dock att det borde vara i paritet med Ungern, med tanke på skolplikten. Utbildning verkar inte vara den faktor som skiljer heller dessa båda länder åt och som kunde förklara den demokratiska nedgången.

6.3 Inkomstskillnader

Inkomstskillnader kan bero på flera omständigheter. En viktig orsak brukar vara arbetslöshet. Inkomstskillnader manifesterar sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap. Ginikoefficienten är en ekonomisk mått för ojämligheten vad gäller inkomstfördelningen i ett land. Värdet som ginikoefficienten kan anta pendlar mellan noll (0) och hundra (100). Desto lägre desto mer jämlikt. 0=alla individer har lika stora tillgångar och 100=total ojämlighet.

6.3.1 Chile och Venezuela

Enligt en rapport som OECD har beställt är Chile det landet av de 34 medlemsländerna som har störst inkomstskillnader. Denna rapport visar också att de som redan har en bra lön inte är beroende av hög- eller lågkonjunktur. De rika tjänar alltså fortfarande mycket pengar oavsett konjunkturen, medan de fattigas löner följer konjunkturen (Letic, 2015). Samma rapport visar att den rikaste tiondelen i Chile tjänar i genomsnitt nio gånger mer än den fattigaste tiondelen (OECD, 2015). Chiles ginikoefficient uppgår till 47.70, medan Venezuelas ginikoefficient uppgår till 46.90 (Indexmundi, n.d).

6.3.2 Ungern och Tjeckien

Inom EU finns det stora skillnader i inkomstfördelningen. Ett befolkningsviktat genomsnitt av de nationella resultaten för de enskilda EU-länderna visar att 20 procent av befolkningen som har haft den högsta ekvivalerade disponibla inkomsten hade en inkomst som var 5.2 gånger högre än de 20 procent av befolkningen som hade den lägsta ekvivalerade disponibla inkomsten. Detta förhållande skiljer sig avsevärt åt mellan länderna. I Tjeckien uppgår det till 3.5 gånger högre och i Ungern uppgår det till 4.2. I Ungern rapporterades det 2015 om att hälften av de arbetslösa riskerade att hamna i fattigdom. Det rapporterades också om att de äldres medianinkomst är lika hög eller högre än medianinkomsten för personer yngre än 65 år (Eurostat, 2017).

Bland medlemsländerna i EU har Tjeckien den lägsta andelen personer som riskerar att drabbas av fattigdom (9.7 procent) av befolkningen (Eurostat, 2017). 2015 uppgick Ungerns ginikoefficient till 28.2, medan den i Tjeckien vid samma tidpunkt uppgick till 25 (CIA, n.d).

6.3.3 Delslutsats inkomstskillnader

Den genomsnittliga skillnaden i lön var 5.2 gånger högre för de 20 procent rikaste jämfört med de 20 procent fattigaste inom EU. I både Tjeckien och Ungern är nivåerna lägre än snittet för EU. Tjeckien ligger på en lägre nivå än vad Ungern gör, skillnaden är dock marginell. Tjeckien är dock det land i EU som har lägst andel personer som riskerar att drabbas av fattigdom, medan Ungern är ett av de länder inom EU som har högst andel bland arbetslösa som riskerar att drabbas av fattigdom, cirka 50 procent. Detta kan vara en avgörande skillnad mellan länderna – där medborgare i Ungern som känner att de står utanför samhället i form av arbetslöshet inte uppfattar EU som något gott och därför röstar på ett parti som svartmålar EU och över huvud taget stora delar av världen i övrigt och människor därifrån.

Enligt mätningar av ginikoefficienten är Chile ett mer ojämlikt samhälle än Venezuela. Chile sticker ut som ett av få OECD-länder med en relativt stor ojämlikhet, ett förhållande som gör att faktorn inkomstskillnad som sådan något mister i förklaringskraft beträffande demokrati och demokratiutveckling. Den blir hur som helst inte generaliserbar.

6.4 Väststånd

Human Development Index (HDI) är ett index som används för att jämföra välståndet i olika länder. Medan BNP endast fokuserar på materiellt välstånd hävdas det att HDI ger en mer komplett bild, eftersom det är en sammanvägning av förväntad livslängd, utbildningsnivå och BNP. 1=bäst, 0=sämst (Human Development Index, n.d).

6.4.1 Chile och Venezuela

Välståndet i Venezuela uppgick år 1999 till 0.670, medan välståndet i Chile år 1999 uppgick till 0.755 (Human Development Reports, 2015).

6.4.2 Ungern och Tjeckien

Välståndet i Ungern uppgick år 2010 till 0.821, medan välståndet i Tjeckien år 2010 uppgick till 0.861 (Human Development Reports, 2015).

6.4.3 Delslutsats välstånd

Skillnaden i HDI mellan länderna finns men är likväl ytterst små. Chiles välstånd är något högre än Venezuelas, Tjeckiens något högre än Ungerns. Faktorn kan spela in beträffande demokrati och demokratiutveckling men inte ensam förklara skillnader de studerade länderna emellan. Därtill är skillnaderna alltför marginella.

6.5 BNP

Lipset menade att BNP per capita är en bra indikator för ekonomisk utveckling (Teorell, 2010, s. 55). Jag väljer alltså att även se på BNP, utöver BNP per capita. Bruttonationalprodukt (BNP) mäter den ekonomiska aktiviteten i ett land under ett år. BNP kan sammanfattas till att bestå av värdet av total konsumtion av varor, tjänster, bruttoinvesteringar och export minus import. Det finns starka indikationer på att BNP per capita påverkar levnadsstandarden och hälsan. Desto högre BNP per capita, desto bättre är levnadsstandarden och hälsan. Det finns en positiv korrelation mellan den ekonomiska utvecklingen för en nation och dess chanser att demokratin upprätthålls (Teorell, 2010, s. 14).

6.5.1 Chile och Venezuela

Venezuela har haft en stark utveckling i BNP per capita mellan åren 1998 till 2013. 1998 uppgick Venezuelas BNP per capita till 3,873.982 USD. 2013 uppgick den till 12,237.224 USD (The World Bank, 2014, Venezuela). Det som dock är viktigt att titta närmare på är att se vad som har hänt under åren däremellan. Under flera år på 2010-talet har Venezuelas BNP per capita uppgått till över 10 000 USD (Countryeconomy, 2016). Venezuelas BNP uppgår år 2013 till 371 miljarder USD (The World Bank, 2014, Venezuela).

Likt Venezuela har Chile haft en stark utveckling i BNP per capita sedan 1998. 1998 uppgick Chiles BNP per capita till 5,479.498 USD medan den 2013 uppgick till 15,941.397 USD (The World Bank, 2014, Chile). Det som skiljer länderna åt är dock att medan Venezuelas BNP per capita är flytande och kan förändras väldigt mycket från år till år är Chiles BNP per capita stark och positiv, vilket kan förklaras av att Venezuela är starkt beroende av en produkt (olja) och priset på den, medan Chile inte är lika beroende av någon enskild produkt och dess pris.

Chiles BNP uppgår år 2013 till 278,4 miljarder USD (The World Bank, 2015, Chile).

6.5.2 Ungern och Tjeckien

Efter Östblockets sammanbrott i början av 1990-talet har Ungern haft en stark ökning i BNP per capita. 1991 uppgick Ungerns BNP per capita till 3,349.77 USD. 2016 hade siffran stigit till 12,888.305 USD (The World Bank, 2016, Ungern). Ungerns BNP uppgick 1991 till 34,749 miljarder USD och 2016 till 125,817 (The World Bank, 2016, Ungern). Trots att Ungern har haft en sådan stark ökning har graden av demokrati sjunkit de senaste åren. Lipsets teori stämmer uppenbarligen inte i detta fall.

Befolkningen i Ungern delar uppfattningen att ekonomin är på bättringsvägen och är positiv till den ekonomiska situationen i landet. Våren 2017 upplevde 41 procent att den ekonomiska situationen i landet var positiv. Hösten 2017 upplevde 50 procent att den ekonomiska situationen i landet var positiv (Eurobarometer 88, 2017).

Tjeckien har också haft en stark ökning i BNP per capita. Efter att Östblocket föll samman har Tjeckiens BNP per capita ökat från 2,878.719 USD år 1991 till 18,483.716 USD år 2016 (The World Bank, 2016, Tjeckien). Tjeckiens BNP uppgick 1991 till 29,676 miljarder USD och 2016 till 195,305 miljarder USD. (The World Bank, Tjeckien). Tjeckiens demokrati har fortsatt att utvecklas och enligt Freedom house är Tjeckien ett av de bästa länderna när det gäller demokrati. Både Ungern och Tjeckien visade toppnoteringar för BNP per capita 2008.

6.5.3 Delslutsats BNP

Från och med 1991 har både Ungern och Tjeckiens BNP och BNP per capita ökat kraftigt. Båda länderna har haft sina toppnoteringar 2008 och har sedan dess varit i en vågrörelse där BNP och BNP per capita har gått både upp och ner, vilket kan förklaras av en internationell finanskris och dess efterverkningar. Tjeckiens BNP per capita är och har varit högre än vad den är och har varit för Ungern. Förändringarna i BNP och BNP per capita kan dock inte anses vara så stor mellan länderna att de ensamma kan förklara varför det har skett en demokratisk nedgång i det ena fallet och inte i det andra. Mellan Chile och Venezuela ser situationen annorlunda ut. Venezuelas BNP är högre än vad Chiles är. Detta gör att det inte kan finnas en generell förklaring för de båda fallen att söka i BNP. Hade jag i min undersökning sett att BNP i både Chile och Tjeckien var högre än vad den är i Venezuela och Ungern hade jag kunnat påstå att BNP kunde vara en avgörande skillnad vad gäller demokratisk nedgång. Detta resultat är dock inte uppnått, och

jag kan därför inte säga att BNP förklarar skillnaden i demokrati och demokratiutveckling.

Tjeckiens BNP per capita är högre än vad den är i Ungern, den har dock likt Ungerns haft en positiv trend från 1991 med toppnoteringar innan den ekonomiska krisen 2008. Det finns inga större skillnader i volatilitet mellan länderna, utan båda BNP per capita har gått i vågor sedan 2008. Teorell skriver att långsiktig ekonomisk tillväxt leder till upprätthållande av demokrati (Teorell, 2010, s. 6). I Ungerns fall menar jag att så inte har varit fallet, det är dock en bedömningsfråga och det beror lite på hur man väljer att se på exempelvis varaktighet. Från 1991 till 2016 har det skett en stark ekonomisk tillväxt i landet, men från och med 2008 har landets BNP varit mer flytande och inte lika starkt positiv. De som är födda runt 1991 och har en standard som vilar på den högre BNP per capita kan se det som att det har blivit sämre för dem efter 2008, när det på sikt har blivit bättre. Det kan vara en av anledningarna till att folket i Ungern har valt att rösta på ett parti och en ledare som har valt att minska demokratin i landet. Det som dock talar emot att det skulle vara en av de avgörande skillnaderna mellan Tjeckiens och Ungerns demokratiutveckling är att BNP per capita i Tjeckien har varit liknande som den i Ungern. En stark utveckling från och med 1991 fram till 2016, med toppnotering från 2008 och sedan en mer vågig utveckling där BNP per capita har gått både upp och ner.

6.6 Korruption

Transparency International är en global rörelse med huvudkontor i Berlin som har för mål att bekämpa korruption. Där gör man årliga undersökningar om graden av korruption i världens länder (Transparency International, n.d). Indexet omfattar 180 länder där graden av korruption mäts från 0=mest korrupt och 100=minst korrupt. 2017 uppmätte 2/3 av världens länder en nivå under 50. Innan 2012 använde Transparency International ett annat mått där 0=mest korrupt och 10=minst korrupt (Transparency International, 2009).

6.6.1 Chile och Venezuela

Enligt Transparency International uppgick graden av korruption år 2017 i Chile till 67 av 100. Venezuelas grad av korruption uppgick år 2017 till 18. Dessa resultat gör att Chile placerar sig 26:e plats och Venezuela på 169:e plats. Chile har försämrat sitt resultat från 2012, då man fick en samlad poäng som uppgick till 72. Venezuela har också försämrat sin samlade poäng från 2012, då deras poäng uppgick till 19 (Transparency International, 2017). Jag gick tillbaka till år 1997, året innan Chávez fick makten, detta år uppgick Venezuelas samlade poäng till 2.77, medan Chiles uppgick till 6,05 (Transparency International, 1997).

6.6.2 Ungern och Tjeckien

Ungerns grad av korruption har stadigt försämrats från 2012, då deras samlade poäng uppgick till 55. År 2017 uppgick poängen till 45. Tjeckien har dock förbättrat sin poäng sedan 2012, då den uppgick till 49. År 2017 uppgick poängen till 57 (Transparency International, 2017). För att det ska vara relevant att testa korruption måste vi dock gå tillbaka längre i tiden. 2009, året innan Fidesz fick makten, uppgick Ungerns samlade poäng till 5.1 på den 10-gradiga skalan. Samma år uppgick Tjeckiens grad av korruption till 4.9 (Transparency International, 2009).

6.6.3 Delslutsats korruption

I dagsläget finns det skillnader i graden av korruption mellan länderna. Störst skillnad ser vi i de sydamerikanska länderna där Venezuelas och Chiles poäng skiljer sig avsevärt och har gjort sedan mätningarna startade 1995. I fallet mellan Ungern och Tjeckien är det svårare att se skillnader. Ett tydligt resultat är att Orbáns regeringstid hittills har medfört att Ungern har sjunkit i mätningarna. Korruption kan vara en faktor som spelar in beträffande skillnaden i demokratisk utveckling. Men faktorns förklaringsvärde minskar eftersom Tjeckien år 2009 hade en högre grad av korruption än vad Ungern hade.

6.7 Personalist

Personalistiska regimer växer fram över hela världen, förutom de mest kända exemplen som Putin i Ryssland, Erdogan i Turkiet och Xi Jinping i Kina så gäller förhållandet exempelvis Ungern och Polen (Kendall-Taylor, Frantz & Wright, 2016).

Enligt Rotberg kan bristen av utveckling i subsahariska Afrika till 90 procent förklaras av dåligt ledarskap (Persson & Sjöstedt, 2012, s. 620). Rotbergs exempel handlar varken om Sydamerika eller Europa, men jag tycker att hans uttalande ändå fäster uppmärksamhet vid och förklarar betydelsen av ledare. Enligt Rotberg hade länderna i subsahariska Afrika inte varit så underutvecklade om det inte varit för de dåliga ledarna. Jag tror – efter att ha avfärdat alternativ – att det i mitt fall kan vara fråga om samma förklaring. Ledarna har en väldigt stor betydelse för hur utvecklingen i länder ser ut.

6.7.1 Ungern

Viktor Orbán föddes 1963 i Székesfehérvár. Hans ungdomsår skiljer sig inte så särskilt mycket från andra ungdomars, han har haft en vanlig ungdom där fokus har legat på skola och sport. Han avlade examen i juridik 1987 och fick genom ett stipendium av den ungersk-amerikansk-judiske miljardären George Soros, en person jag har anledning att komma tillbaka till senare, möjlighet att studera i bland annat Oxford 1989–1990. Under sin militärtjänstgöring fick Orbán ett liberalt uppvaknande efter att i sin ungdom varit aktiv som politisk sekreterare i ungerska kommunistpartiets ungdomsförbund (KISZ). Han krävde 1989 på Hjältarnas torg i Budapest att Sovjetunionen skulle lämna Ungern och att landet skulle införa fria val. I början av Orbáns egentliga politiska karriär var han alltså en liberal förespråkare och hans parti Fidesz ingick i den Liberala internationalen, där Orbán var vicepresident i åtta år (Kas, 2007). Han har varit partiordförande för Fidesz mellan 1993 och 2000 och från 2003 och framåt (About Hungary, 2017).

Vid ett toppmöte i Riga 2015 hälsade EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker Ungerns premiärminister välkommen genom att säga ”Hej diktatorn.” Det är inte det enda som han har blivit kallad. George Soros har sagt att Orbán leder en maffiastat. FN:s chef för mänskliga rättigheter har kallat honom rasist, och den brittiske historikern och journalisten Timothy Garton Ash har sagt att Orbáns språkbruk är fascistiskt.

Orbán har de facto använt ett fascistiskt och odemokratiskt språk. 2014 höll han ett tal inför etniska ungrare i Rumänien, där han sa att ”det är dags att överge de liberala värderingarna, eftersom de innefattar korrupktion, sex och våld”. I samma tal nämnde han också vilka länder som han ser som framgångsmodeller, ”länder som inte är västliga, inte liberala demokratier, kanske inte ens demokratier”: Singapore, Kina, Indien, Turkiet och Ryssland. Hans uttalade mål i talet var att skapa ”en illiberal stat.” (Nevéus, 2018a).

Orbán kan på många vis liknas vid tidigare ledare i Europa som har drömt om att deras länder än en gång ska bli som sitt forna jag. Det Ungern som gick under i och med slutet på första världskriget ses fortfarande på med beundran från stora delar av den ungerska befolkningen. De som besöker Budapest idag kommer att mötas av storslagna byggnader som restes under denna storhetstid. Parlamentshuset, operahuset, konstmuseet, badhus och statyer över nationalhjältar är alla byggnader som påminner om en svunnen tid. Orbán och hans gelikar drömmer om att återigen återupprätta ett Storungern (Harrison, 2018). Det var med dessa drömmar i sikte som Ungern allierade sig med Tyskland under andra världskriget. Historien har lärt oss vad sådana drömmar kan leda till och det

tydligaste minnet är vad som händer åren innan och under andra världskriget med Hitlers visionära drömmar om ett Stortyskland. Likt Orbán var Hitler också demokratiskt vald och avvecklade demokratin inifrån. Inga vidare jämförelser mellan Orbán och Hitler, då det riskerar att likställa Hitlers brott mot mänskligheten med Orbáns brott mot den liberala staten.

Enligt Marsovszky hade de många åren i opposition lett till att både Orbán och Fidesz hårdnat i sin retorik. Först skedde skiftet från ett liberalt narrativ till ett konservativt, där fokus låg på familjen, nationen och Gud. Runt 2010 skiftade retoriken från konservativ till mer fokus på etno-nationalism där anti-semitism, intolerans och en etnisk exklusivitet av ungersk identitet var i fokus. Detta har visat sig ett flertal gånger, bland annat när Orbán talade om Ungern som en del av ett Centraleuropa fritt från migranter och globalisering (Wilkin, 2018, s. 22–23). Retoriken som Orbán och Fidesz använder har förut dominerats av ett annat högerextremt parti, Jobbik. De båda partiernas ideologier överlappar numera varandra, snarare än att de står i opposition mot varandra. Jobbik fick i valet 2018 knappt 20% av rösterna (Gunér & Samuelsson, 2018).

6.7.1.1 Ungern och Tjeckien

I Ungern berättar den oberoende oppositionspolitikern Peter Marki-Zay att ”den som inte är för Orbán är emot honom och straffas. Kritiska kommentarer i de sociala medierna kan innebära att du blir av med ditt jobb eller att småföretagare förlorar uppdrag från kommunen.” (Lundin, 2018) Uttalanden som dessa visar en bild av ett Ungern som bygger upp en kult kring en enda person, som inte får kritiseras. Om man ändå kritiserar honom väntar repressalier.

Ungerns befolkning har demokratiskt röstat fram Orbán och Fidesz till makten. Närmare 50 procent av väljarna röstade på Fidesz i valet 2018 och knappt 20 procent röstade på det högerextrema partiet Jobbik i ett val med rekordhög valdeltagande, vilket på förhand i stället hade väntats gynna oppositionen (Gunér och Samuelsson, 2018).

I valrörelsen framställdes George Soros som djävulen själv. Finansmannen föddes 1930 i Budapest, lämnade Ungern för gott 1947 och har sedan dess blivit en av de trettio rikaste personerna i världen, bland annat genom valutaspekulation. Han framställs i Ungern som en person som vill översvämma Europa i allmänhet och Ungern i synnerhet med miljontals muslimer, ett brev om detta skickades ut till åtta miljoner ungrare. På valaffischer syntes han leende med texten ”låt inte honom bli den som skrattar sist.” En lag som kallas ”stoppa Soros-lagen” var ett av de stora vallöften i Ungern inför valet 2018, där lagen går ut på att beskatta organisationer som stöder flyktingar med 25 procent på donationer. I Ungern har smutskastningen av Soros lett till att 66 procent av ungrarna tror att det finns ett Sorosparti (Nevés, 2018b). Som jag nämnde tidigare röstar många ungrare på främlingsfientliga partier. En opposition utan främlingsfientliga åsikter är ytterst liten. Socialistpartiet fick i valet 12 procent och Miljöpartiet fick 7 procent (Gunér

och Samuelsson, 2018). Detta gör att Orbán måste hitta en annan fiende för att utöka sin makt. Fienden har blivit Soros. Den enda som kan rädda Ungern från Soros är enligt Fidesz Orbán. Detta leder till en kult kring honom själv som nationens räddare och beskyddare.

En intressant iakttagelse är att i Ungern upplever 50 procent av befolkningen att integrationen av invandrare inte fungerar på ett bra sätt (Eurobarometer 469, 2018, s. 64). Av de som svarat på denna undersökning är 98 procent födda i Ungern (Eurobarometer 469, 2018, s. 54) och endast 7 procent möter på daglig basis en person med utländsk härkomst (Eurobarometer 469, 2018, s. 6). 73 procent av ungrarna träffar en person med utländsk härkomst färre än en gång per år eller aldrig (Eurobarometer 469, 2018, s. 29) och bara 3 procent arbetar tillsammans med invandrare (Eurobarometer 469, 2018, s. 29). 63 procent tycker att invandring är ett problem (Eurobarometer 469, 2018, s. 7). Det är alltså väldigt få personen i Ungern som stöter på invandrare över huvud taget med någon regelbundenhet, trots det har de en uppfattning om att integrationen av invandrare i Ungern inte fungerar. Detta tycker jag tyder på att medierna och politikerna i landet målar upp en mörk bild av invandrare som anammas av befolkning, utan att medborgarna egentligen träffar några invandrare och på så vis kunde skapa sig en självständig, underbyggd uppfattning.

I Tjeckien har motsvarande ledare inte alls fått samma genomslagskraft som Orbán har haft i Ungern. Avsaknaden av en individ med Orbáns karisma och kraft kan vara det som förklarar skillnaden i demokrati mellan länderna. De faktorer som jag har valt att undersöka har inte tydligt visat på att det finns några större skillnader mellan länderna vad gäller exempelvis ekonomin.

EU:s Eurobarometer 87 från 2017 visar att det medborgarna i EU främst oroar sig för är terrorism (44 procent) och migration (38 procent) (Eurobarometer 87, 2017, s.4). Jag valde att se hur dessa siffror såg ut i EU:s Eurobarometer 71 från 2009. Oron för terrorism låg då på 2 procent, medan rädslan för migration låg på 4 procent (Eurobarometer 71, 2009, s. 22). Det har alltså uppkommit en enorm skillnad mellan uppfattningen av de största bekymren för Europa mellan 2009 och 2017. Personalistiska ledare har varit hjälpsamma i att förstärka rädslan bland befolkningen. Detta leder till att väljarna vänder sig till ledare som ses som starka och beslutsamma. Avsaknaden av en sådan ledare i Tjeckien kan vara den avgörande skillnaden mellan den demokratiska nedgången i Ungern och den stabila demokratin i Tjeckien.

För att återknyta till litteraturen på ämnet, så skrev Kakkar och Sivanathan att människor kommer att välja dominanta ledare i osäkra tider och när vi upplever brist på personlig kontroll. Som jag visade i avsnittet om moderniseringsteorin finns det små skillnader i övrigt mellan länderna. Det finns exempelvis ingen ekonomisk aspekt av osäkerhet som kan förklara skillnaderna mellan dem. I Ungern fanns dock Orbán, i Tjeckien ingen motsvarande gestalt.

6.7.2 Venezuela

Hugo Chávez föddes 1954 i Sabaneta. Hans barndom kantades av fattigdom. Hans föräldrar hade inte råd att ha honom hemma och lämnade därför bort honom till hans mormor. Senare i livet har han beskrivit att hans mormor hade stort inflytande på honom personligen och på hans politiska inställning. Han sa: "Hon lärde mig om vikten av solidaritet, värdighet och sympati för de mest utsatta, även när man själv inte har mycket att äta." 1975 tog Chávez examen från sin militärhögskola, där han fick toppbetyg i samtliga ämnen. Han ledde mellan åren 1975 och 1978 en antigerillaenhet som hade till uppgift att bekämpa den marxistiska gerillan *Bandero Rojo*. 1989 genomfördes liberala ekonomiska reformer i landet under presidenten Carlos Andrés Pérez. Välfärden privatiserades, vilket slog hårt mot de fattiga. Protester bröt ut mot de nya reformerna, vilket ledde till att polis öppnade eld mot demonstranter. Reformerna och polisens beteende under demonstrationerna gjorde att Chávez och hans rörelse *MBR-200* hävdade att den demokratiskt valda regeringen var olaglig. En statskupp genomfördes och misslyckades. Chávez framträdde i tv, där han yttrade nu klassiska ord: "vi har misslyckats, till vidare." Han fängslades och sågs som en hjälte bland delar av befolkningen. Han benådades två år efter fängslandet efter hårda påtryckningar från allmänheten. När han släpptes ur fängelset ställde han upp i presidentvalet, vilket han vann 1998. Han var president fram till 2013 då han dog av sviterna efter cancer. Mellan 1998 till 2013 skedde det ingen politisk rotation. Han omvaldes tre gånger, 2000, 2006 och 2012. Vid en omröstning 2009 lyckades han övertala befolkningen om att rösta igenom en konstitutionell lagändring som innebar att en president kunde bli omvald hur många gånger som helst (Corrales och Hidalgo, 2017, s.91). Chávez har valt att stänga tv- och radiostationer till förmån för egna medier. Oppositionella politiker fängslas, som jag tidigare nämnde, efter anklagelser om förräderi och mordkomplotter på presidenten (Ängeby, 2018, s. 12).

Enligt Diamond och Morlino så kännetecknas en högkvalitativ demokrati av rättsstatsprincipen. Begränsningar av statlig makt och garantier för en fungerande opposition. Processerna måste vara tydliga, universella, offentliga och opartiska. Ett oberoende rättsväsende är grundläggande för att bevara rättsstatsprincipen (s. 96 i den långa hemsidan ovanför). Fem dimensioner av rättsstatsprincipen har försvagats under Chávez. 1) Individuell säkerhet, 2) rättssystemet, 3) statskapacitet, 4) kampen mot korruption, 5) lag och ordning. Våldet i landet har ökat explosionsartat under Chávez tid vid makten, år 1999 skedde 25 mord per 100 000 invånare medan det år 2012 skedde 73 mord per 100 000 invånare (Corrales och Hidalgo, 2017, s. 97).

6.7.2.1 Chile och Venezuela

Både Venezuelas och Chiles statsskick är presidentialism, vilket gör att dessa två länder skiljer sig från Ungern och Tjeckien. Valen i de sydamerikanska länderna blir mer fokuserade på person och inte parti. Från 1998, när Chávez kom till makten, fram till och med 2018 har Venezuela haft två presidenter. Anledningen till att de har haft två är för att Chávez dog 2013 och Maduro, som var handplockad av Chávez, tog över makten. Mellan år 2000 och 2018 har Chile haft tre olika presidenter. Escobar var president mellan 2000 till 2006, Jeria mellan 2006 och 2010, Echenique mellan 2010 och 2014 och Jeria igen mellan 2014 och 2018. 2018 valdes Echenique återigen till president. (Nationalencyklopedin, Chile). Sett till antalet personer har Chile haft en mer president än Venezuela, de har dock fått sitt maktinnehav avbrutet och suttit vid olika tillfällen. När socialisterna 2015 förlorade majoriteten i nationalförsamlingen ändrade Maduro konstitutionen så att nationalförsamlingen inte fick lika mycket att säga till om som konstitutionsförsamlingen. Detta gjorde att socialisterna fortsatt kunde inneha makten (Ängeby, 2018, s. 12). I Chile respekteras de grundläggande demokratiska värderingarna, som följsamhet mot resultat i val och omröstningar. I Venezuela respekteras inte de grundläggande demokratiska värderingarna, vilket jag anser är ett direkt eftermäle av Chávez, som inskränkte utrymmet för fri press och förändrade konstitutionen vid ett antal olika tillfällen. Under Maduro har det våren 2018 gått så långt att övriga latinamerikanska ledare har uppmanat Venezuelas president att ställa in det stundande presidentvalet eftersom oppositionen har förmenats rätt att delta på rimliga villkor (Joleby, 2018).

6.7.3 Pressfrihet

Hur Freedom house har bedömt pressfrihet i mina fyra undersökningsländer har jag tidigare presenterat. Alltså: Pressfriheten har under Chávez tid vid makten försämrats radikalt. Samma år som Chávez dog uppgick pressfriheten i landet till icke fri (Freedom house, 2013b). Pressfriheten i Ungern fall räknades 2017 som delvis fri, medan den 2009, innan Orbáns maktövertagande, räknades som fri. Dessa inskränkningar har inte skett av en slump. De har skett medan Orbán och Chávez har suttit vid makten och på deras initiativ. I Tjeckien har dylika inskränkningar för den fria pressen inte skett. Pressen rankades av Freedom house som fri både 2009 och 2017. Från 2010 har Tjeckien haft två presidenten, Vaclav Klaus, som satt mellan 2003 till 2013, och Milos Zeman, som har suttit sedan 2013. Ingen av dessa två har enligt Freedom house inskränkt den fria pressens möjlighet att verka. På samma sätt har inte Chiles pressfrihet inskränkts på något sätt sedan 2002, då pressen bedömdes som fri.

7 Diskussion och analys

I detta kapitel kommer en diskussion kring moderniseringsteorins faktorer. Vidare kommer kapitlet presentera en analys av det alternativa perspektivet personalitet och dess förklarande del i demokratiska nedgångar i fallen.

7.1 Moderniseringsteori: analys

Det finns skillnader mellan länderna som hade kunnat förklara varför demokratin tar olika vägar. Det som dock gör att jag inte kan dra några generaliserbara slutsatser är att resultaten inte går att generalisera mellan de båda fallen. Exempelvis är Tjeckiens BNP högre än Ungerns. Om jag bara hade undersökt Tjeckien och Ungern, hade jag kunnat påpeka att skillnaderna mellan länderna i BNP kunde förklara skillnaden i demokrati. Detta får sig dock en törn när jag jämför Chile och Venezuela, där Venezuelas BNP är högre än Chiles. Det har sett ut på liknande sätt när jag har undersökt de andra faktorerna. Om jag har kunnat se att det finns skillnader mellan länderna, har de antingen varit så små att det inte går att säga att det finns någon signifikant skillnad eller så har det skilt sig åt mellan de två fallen och därför har jag inte kunnat dra några generaliserbara slutsatser. Sammantaget kan jag inte säga att moderniseringsteorin har förklarat skillnaderna i demokratisk utveckling mellan länderna, just eftersom resultaten skiljer sig åt mellan de två fallen. Det går inte utifrån moderniseringsteorin att generalisera resultaten mellan länder, vilket jag har som syfte att göra.

Dock kan förhållanden som har med moderniseringsteorin att göra förstås ha bidragit till att skapa en arena eller ett utrymme för den sorts personer som jag har stannat för att uppmärksamma i mina orsaksresonemang.

7.2 Personalistteori: analys

Orbán, Chávez och Maduros betydelse som personer är enligt mig avgörande för hur demokratin i deras respektive länder har utvecklats. Utan dessa personer vid maktpositioner har jag svårt att se att länderna hade utvecklats på det negativa sättet som de har gjort, ur demokratisk synvinkel. I båda länderna finns det däremot en motsättning och det är att ledarna är demokratiskt valda, ofta med en stark majoritet dessutom. Detta leder till frågan om länderna verkligen har gått ner i demokrati eller om de tvärtom är goda förespråkare för demokrati eftersom deras

ledare är folkligt valda. Enligt mig och de demokratiforskare som jag hänvisade till i operationaliseringen av demokrati finns det vissa värden som demokrati vilar på. Dessa värden måste uppfyllas om landet ska anses vara en demokrati, exempelvis fri press. Det räcker inte med demokratiskt valda ledare, i all synnerhet inte demokratiskt valda ledare i länder där oppositionen har fått allt svårare att verka. Fareed Zakarias begrepp ”illiberal demokrati” tycks mig ha mycket som talar för sig.

Både Ungern och Venezuela förefaller att vara länder som styrs av ett parti som agerar som hegemon. Det är dock tillåtet för andra partier att bilda opposition, men det som är svårt för dessa partier är inte minst att medierna är styrda av det ledande partiet och att det därför är närmast omöjligt för dessa övriga partier att bilda reell opposition. Det de andra partierna kan göra är då att opponera på gator och torg, vilket inte alls ger samma genomslagskraft som när samma budskap förmedlas via medier.

För att återknyta till Teorell, så menade han att det som spelar störst roll i moderniseringsprocessen är medierna, de fungerar som ett skydd för demokratin (Teorell, 2010, s. 5–6). Enligt Freedom house så fanns det för bara fem år sedan inget signifikant hot mot den fria pressen i västvärlden. När populistiska partier har växt över hela västvärlden är dessa fria medier för första gången på länge under hot. Det dessa partier har gjort är att säga att den fria pressen är vinklad och att deras nyheter är så kallad ”fake news”. Detta skapar en osäkerhet bland befolkningen när många inte vet vem de ska tro på. Hur hårt medierna pressas av dessa aktörer skiljer sig från land till land, men målet är densamma: att förhindra pressen att verka som en kontroll av makten. Om fakta inte kan rapporteras eller det grundläggande sanningskonceptet är utspätt, kan politiska ledare göra som de önskar utan ansvar för resultaten. Det styrande partiet i Ungern, Fidesz, har gått långt i att avveckla den ungerska demokratin. De privata medierna är i händerna på personer och företag som är lojala med partiet. De oberoende medierna är idag försvunna (Freedom house, 2018c). Att det idag knappt finns några medier som är fria från kopplingar till Fidesz och Orbán är väldigt allvarligt. När medierna försvinner finns det få som har möjlighet att granska den politiska makten, vilket är en förutsättning i en liberal demokrati.

I Venezuela ser läget knappast bättre ut, journalister har där med brutala metoder motverkats och regeringen har röstat igenom en ”hate-speech”-lag som kan ge upp till 20 års fängelse till den som sprider information som kan ses som ”intolerant” (Freedom house, 2018c). Lagen är uppenbart till för att hindra opposition bland medierna mot regeringen och skulle man ändå kritisera regeringen så kan man alltså få 20 års fängelse för att man ses som ”intolerant”. Ett tydligt angrepp på pressfriheten.

8 Slutsats

Syftet med denna uppsats var att granska de två fallen, Ungern mot Tjeckien och Chile mot Venezuela, och jämföra skillnader och likheter i ett antal faktorer som kan ha en betydelse för att två av länderna har haft en demokratisk nedgång medan de andra två inte har haft det. Moderniseringsteorin gav inte de resultat som jag på förhand hade förväntat mig. Jag trodde mig få se tydliga skillnader mellan länderna som gick att generalisera mellan fallen, detta gick dock inte då skillnaderna inom faktorerna var för små eller icke generaliserbara. Den alternativa förklaringen som jag då valde att vända mig till handlar om personers betydelse. Som jag har visat i uppsatsen finns det tydliga skillnader i ledare mellan länderna. Anledningen till att det har skett en demokratisk nedgång i Ungern och i Venezuela stavs skillnader i ledare och personligheter. Den demokratiska nedgången har skett under dessa ungerska och venezuelanska ledare och inte innan de kom till makten. Det är heller ingen slump att den demokratiska nedgången har skett under dessa ledare, den har skett på initiativ av dem och de har även talat om att det är bra att frångå den västerländska liberala demokratin. Både Chile och Tjeckien har anammat den västerländska liberala demokratin efter att båda ha varit diktaturer under många år.

9 Referenser

- About Hungary (2017). Prime Minister Viktor Orbán re-elected chairman of the ruling Fidesz party. About Hungary. Tillgänglig: <http://abouthungary.hu/news-in-brief/prime-minister-viktor-orban-re-elected-chairman-of-the-ruling-fidesz-party/> [Besökt 2018-04-27]
- AFP (2018). One million fled economic crisis-hit Venezuela for Colombia in past year. The Guardian. Tillgänglig: <https://www.theguardian.com/world/2018/may/09/one-million-refugees-entered-colombia-after-economic-crisis-hit-venezuela> [Besökt 2018-05-10]
- CIA (n.d). The World Factbook. Tillgänglig: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2172.html> [Besökt 2018-05-15]
- Corrales, Javier & Hidalgo, Manuel (2017). The Quality of the Venezuelan Democracy Under Hugo Chávez (1999-2013). The Open Journal of Sociopolitical Studies. PACO, Issue 10(1) 2017. Tillgänglig: [http://resolver.ebscohost.com.ludwig.lub.lu.se/openurl?sid=EBSCO%3aedsdoj&genre=article&issn=19727623&isbn=&volume=10&issue=1&date=20170501&spage=89&pages=89-118&title=Partecipazione+e+Conflitto%2c+Vol+10%2c+Iss+1%2c+Pp+89-118+\(2017\)&atitle=The+Quality+of+the+Venezuelan+Demoracy+under+Hugo+Chavez+\(1999-2013\)&btittle=Partecipazione+e+Conflitto%2c+Vol+10%2c+Iss+1%2c+Pp+89-118+\(2017\)&jtitle=Partecipazione+e+Conflitto%2c+Vol+10%2c+Iss+1%2c+Pp+89-118+\(2017\)&series=&aulast=Javier+Corrales&id=DOI%3a10.1285%2fi20356609v10i1p89&site=ftf-live](http://resolver.ebscohost.com.ludwig.lub.lu.se/openurl?sid=EBSCO%3aedsdoj&genre=article&issn=19727623&isbn=&volume=10&issue=1&date=20170501&spage=89&pages=89-118&title=Partecipazione+e+Conflitto%2c+Vol+10%2c+Iss+1%2c+Pp+89-118+(2017)&atitle=The+Quality+of+the+Venezuelan+Demoracy+under+Hugo+Chavez+(1999-2013)&btittle=Partecipazione+e+Conflitto%2c+Vol+10%2c+Iss+1%2c+Pp+89-118+(2017)&jtitle=Partecipazione+e+Conflitto%2c+Vol+10%2c+Iss+1%2c+Pp+89-118+(2017)&series=&aulast=Javier+Corrales&id=DOI%3a10.1285%2fi20356609v10i1p89&site=ftf-live) [Besökt 2018-05-07]
- Countryeconomy (2016). Venezuelans GDP shrinks compared to previous year. Tillgänglig: <https://countryeconomy.com/gdp/venezuela> [Besökt 2018-04-20]
- Diamond, Larry (2009). The Spirit of Democracy: The Struggle to Build Free Societies Throughout the World. Henry Holt Company
- Diamond, Larry (2015). Facing Up to the Democratic Recession. Journal of Democracy, [e-journal] vol. 26. Tillgänglig: https://www.journalofdemocracy.org/sites/default/files/Diamond-26-1_0.pdf [Besökt 2018-05-07]
- Eurobarometer 88 (2017). Public opinion in the European Union. Tillgänglig: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD> [Besökt 2018-05-01]
- Eurobarometer 469 (2018). Integration of immigrants in the European Union. European Commission. Tillgänglig:

- <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=SPECIAL> [Besökt 2018-05-12]
- Eurobarometer 87 (2017). Public opinion in the European Union. European Commission. Tillgänglig: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD> [Besökt 2018-05-11]
- Eurobarometer 71 (2009). Public opinion in the European Union. European Commission. Tillgänglig: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD> [Besökt 2018-05-11]
- Eurostat (2017) Statistik över inkomstfördelning Tillgänglig: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics/sv [Besökt 2018-05-08]
- Freedom house (2018a) Freedom in the World 2018 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018> [Besökt 2018-04-17]
- Freedom house (2017a) Freedom of the Press 2017 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2017/hungary> [Besökt 2018-04-15]
- Freedom house (2017b) Freedom of the Press 2017 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2017/czech-republic> [Besökt 2018-04-15]
- Freedom house (2018b) Freedom in the World 2018 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/venezuela> [Besökt 2018-04-17]
- Freedom house (2017c) Freedom of the Press 2017 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2017/chile> [Besökt 2018-04-20]
- Freedom house (1999) Freedom in the World 1999 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/1999/venezuela> [Besökt 2018-04-25]
- Freedom house (2013a) Freedom in the World 2013 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/venezuela> [Besökt 2018-04-25]
- Freedom house (2002) Freedom of the Press 2002 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2002/venezuela> [Besökt 2018-04-22]
- Freedom house (2013b) Freedom of the Press 2013 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2013/venezuela> [Besökt 2018-04-22]
- Freedom house (2009) Freedom of the Press 2009 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2009/czech-republic> [Besökt 2018-04-22]
- Freedom house (2002) Freedom of the Press 2002 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2002/chile> [Besökt 2018-04-23]

- Freedom house (2017) Freedom of the Press 2017 Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2017/chile> [Besökt 2018-04-23]
- Freedom house (2018c) Attacks on the Record: The State of Global Press Freedom, 2017-2018
- Gunér & Samuelsson (2018). Fidesz vann ungerska valet klart. Sveriges Radio. Tillgänglig: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6926717> [Besökt 2018-04-16]
- Harrison, Dick (2018). Drömmar om Storungern ekar i Orbáns korridorer. Svenska Dagbladet. Tillgänglig: <https://www.svd.se/drommar-om-storungern-ekar-i-orbans-korridorer> [Besökt 2018-04-22]
- Human Development Reports (2015). Human Development Data. United Nations Development Programme. Tillgänglig: <http://hdr.undp.org/en/data> [Besökt 2018-05-03]
- Human Development Index (n.d). United Nations Development Programme. Tillgänglig: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi> [Besökt 2018-05-03]
- Höglund, Lena (2016). Utbildning, Tjeckien. Utrikespolitiska institutet. Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/tjeckien/utbildning/> [Besökt 2018-04-28]
- Indexmundi (n.d) GINI index (World Bank estimate) – Country Ranking Tillgänglig: <https://www.indexmundi.com/facts/indicators/SI.POV.GINI/rankings> [Besökt 2018-05-12]
- Johannesson, Martina (2017). Utbildning, Ungern. Utrikespolitiska institutet. Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/ungern/utbildning/> [Besökt 2018-04-28]
- Joleby, Elin (2018). Maduro uppmanas ställa in valet: ”odemokratiskt.” Omni. Tillgänglig: <https://omni.se/maduro-uppmanas-stalla-in-valet-odemokratiskt/a/zLylnq> [Besökt 2018-05-16]
- Kakkar, Hemant & Sivanathan, Niro (2017). Why We Prefer Dominant Leaders in Uncertain Times. Harvard Business Review. Tillgänglig: <https://hbr.org/2017/08/why-we-prefer-dominant-leaders-in-uncertain-times> [Besökt 2018-04-27]
- Kendall-Taylor, Andrea,. Frantz, Erica & Wright, Joseph (2016). The New Dictators – Why Personalism Rules. Foreign Affairs. Tillgänglig: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2016-09-26/new-dictators> [Besökt 2018-04-28]
- Krugman, Paul (2011) Depression and Democracy, blogg, tillgänglig: <https://www.nytimes.com/2011/12/12/opinion/krugman-depression-and-democracy.html> [Besökt: 2018-05-10]
- Letic, Alexander (2015) Här är världens mest ojämlika länder, Sveriges radio Tillgänglig: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1646&artikel=6171732> [Besökt 2018-04-28]

- Lindahl, Ylva (2016a). Utbildning, Chile. Utrikespolitiska institutet. Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/sydamerika/chile/utbildning> [Besökt 2018-04-28]
- Lindahl, Ylva (2016b). Utbildning, Venezuela. Utrikespolitiska institutet. Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/sydamerika/venezuela/utbildning/> [Besökt 2018-04-28]
- Lundin, Tomas (2018). Djup rädsla: ”Straffas om du är emot Orbán.” Svenska Dagbladet. Tillgänglig: <https://www.svd.se/djup-radsla-straftas-om-du-ar-emot-orban/om/viktor-orban> [Besökt 2018-05-06]
- Nationalencyklopedin (Venezuela). Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/venezuela> [Besökt 2018-04-17]
- Nationalencyklopedin (Chile). Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/chile> [Besökt 2018-04-17]
- Nationalencyklopedin (Ungern). Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/ungern> [Besökt 2018-04-17]
- Nationalencyklopedin (Tjeckoslovakien) Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/tjeckoslovakien> [Besökt 2018-04-17]
- Nationalencyklopedin (Tjeckien) Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/tjeckien> [Besökt 2018-04-17]
- Nevés, Ingmar (2018a). Nu har Viktor Orbán siktet inställt på Europa. Dagens Nyheter. Tillgänglig: <https://www.dn.se/nyheter/varlden/viktor-orban-fran-demokrat-till-auktoritar-forebild/> [Besökt 2018-05-12]
- Nevés, Ingmar (2018b). Hatkampanjen mot Soros trappas upp inför valet. Dagens Nyheter. Tillgänglig: <https://www.dn.se/nyheter/varlden/hatkampanjen-mot-soros-trappas-upp-infor-valet/> [Besökt 2018-05-03]
- OECD (2015) OECD Income Distribution Database(IDD): Gini, poverty, income, Methods and Concepts Tillgänglig: <http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm> [Besökt 2018-04-28]
- Persson, Anna & Sjöstedt, Martin (2012) Responsive and Responsible Leaders: A Matter of Political Will? Cambridge University Press. Vol. 10/No. 3 Tillgänglig: https://www-cambridge-org.ludwig.lub.lu.se/core/services/aop-cambridge-core/content/view/DD7C9258D3E95E8B79CB70FA10126275/S1537592712001648a.pdf/responsive_and_responsible_leaders_a_matter_of_political_will.pdf [Besökt 2018-05-13]
- Scheppele, Kim Lane (2011) Hungary’s Constitutional Revolution, blogg, tillgänglig: <https://krugman.blogs.nytimes.com/2011/12/19/hungarys-constitutional-revolution/> [Besökt: 2018-04-28]

- Steen, Mikkel (2012) Urbanisering Tillgänglig:
<http://geotema.dk/data/databank/befolkning/bybefolkning-urbanisering>
 [Besökt 2018-04-02]
- Spainexchange (n.d) Tillgänglig: <http://www.studycountry.com/guide/VE-education.htm> [Besökt 2018-05-10]
- Sveriges ambassad (2010) Tillgänglig:
<https://web.archive.org/web/20120505210735/http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassader/Bogota-DC/Landfakta/Om-Venezuela/> [Besökt 2018-05-05]
- Taussig, Torrey (2017). The Rise of Personalist Rule. The Brookings Institution.
 Tillgänglig: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/03/23/the-rise-of-personalist-rule/> [Besökt 2018-05-02]
- The World Bank (2014). Chile. GDP per capita (Current US\$). The World Bank.
 Tillgänglig:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=CL>
 [Besökt 2018-04-24]
- The World Bank (2014). Chile. GDP (Current US\$). The World Bank. Tillgänglig:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CL>
 [Besökt 2018-04-24]
- The World Bank (2016). Ungern. GDP per capita (Current US\$). The World Bank.
 Tillgänglig:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=HU>
 [Besökt 2018-04-24]
- The World Bank (2016). Ungern. GDP (Current US\$). The World Bank.
 Tillgänglig:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=HU>
- The World Bank (2016). Tjeckien. GDP (Current US\$). The World Bank.
 Tillgänglig:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CZ>
 [Besökt 2018-04-24]
- The World Bank (2016). Tjeckien. GDP per capita (Current US\$). The World Bank.
 Tillgänglig:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=CZ>
 [Besökt 2018-04-24]
- The World Bank (2014). Venezuela. GDP (Current US\$). The World Bank.
 Tillgänglig:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=VE>
 [Besökt 2018-04-24]
- Teorell, Jan (2010). Determinants of Democratization. University Press: Cambridge
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten (2007). Att fråga och att svara. 1:1 uppl. Malmö: Liber Ab.
- Transparency International (2009). Corruption perceptions index 2009.
 Tillgänglig: https://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2009/0 [Besökt 2018-05-02]

- Transparency International (2017). Corruption perceptions index 2017. Tillgänglig: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017 [Besökt 2018-05-02]
- Transparency International (1997). Transparency International publishes 1997 Corruption Perception Index. Tillgänglig: https://www.transparency.org/files/content/tool/1997_CPI_EN.pdf [Besökt 2018-05-02]
- Transparency International (n.d) What is Transparency International? Tillgänglig: <https://www.transparency.org/about> [Besökt 2018-05-01]
- TT (2018) Bankchef rasar över statligt övertagande i Venezuela, Dagens Industri Tillgänglig: <https://www.di.se/nyheter/bankchef-rasar-over-statligt-overtagande-i-venezuela/?loggedin=true> [Besökt: 2018-05-13]
- Wilkin, Peter (2018). The Rise of 'Illiberal' Democracy: The Orbánization of Hungarian Political Culture. *Journal of World-Systems Research*. Vol. 24, issue 1.
- Zakaria, Fareed (1997) The Rise of Illiberal Democracy. *Foreign Affairs*. Tillgänglig: <http://illiberalism.askdefine.com/> [Besökt 2018-04-26]
- Ängeby, Martin (2018). Vi tiger och samtycker. *Axess*. Vol. 4